

**STICHTING
VAN DE ARBEID**

Aan de minister van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid,
de heer mr. J.P.H. Donner
Postbus 90801
2509 LV DEN HAAG

Bezuidenhoutseweg 60
Postbus 90405
2509 LK DEN HAAG
T 070 - 3 499 577
F 070 - 3 499 796
E info@stvda.nl
www.stvda.nl

Den Haag : 7 mei 2010
Ons kenmerk : S.A.10.02819/K/JS
Uw kenmerk : AV/PB2009/28740
Betreft: : Onderzoek inventarisatie witte vlek op pensioengebied

Geachte heer Donner,

Eind 2009 heeft u de Tweede Kamer uw reactie gestuurd op de uitkomsten van een onderzoek dat het CBS, op uw verzoek, heeft verricht naar de witte vlek op pensioengebied. De Stichting van de Arbeid wil u met deze brief op de hoogte stellen van een aantal opmerkingen bij het onderzoek en tevens reageren op uw voornemen het onderzoek naar de witte vlek eerst jaarlijks en vervolgens periodiek te herhalen.

Het onderzoek van het CBS, dat betrekking heeft op 2007, laat zien dat de samenstelling van de witte vlek veranderd is ten opzichte van eerdere onderzoeken maar dat andere aspecten van de witte vlek niet veranderd blijken. In uw reactie op het onderzoek geeft u aan dat de veranderde samenstelling het gevolg lijkt van veranderde wet- en regelgeving, zoals gelijke behandeling naar geslacht en leeftijd.

Uit het CBS-onderzoek komt naar voren dat de omvang van de witte vlek vergelijkbaar is met de uitkomst op basis van eerder gehouden onderzoek (10 procent in 2007) en dat de witte vlek relatief groot is bij kleine bedrijven en in de zakelijke dienstverlening. Ook de verdeling van de witte vlek over witte werkgevers (werkgevers die geen collectieve pensioenregeling aanbieden) en witte werknemers (werknemers die niet deelnemen aan de regeling van hun werkgever) is globaal in lijn met eerder onderzoek (uit 1996), evenals de constatering dat het grootste deel van de witte vlek bestaat uit werknemers die niet deelnemen aan een pensioenregeling van hun werkgever.

Opgemerkt zij dat het CBS inmiddels ook de voorlopige uitkomsten heeft gepubliceerd van het onderzoek naar de witte vlek voor 2008. De uitkomsten daarvan geven geen ander beeld dan het onderzoek 2007, noch voor de omvang, de samenstelling of de verdeling.

Vervolgens heeft u aangegeven het onderzoek in de opzet van het CBS de komende jaren te willen herhalen om zo een, op eenzelfde methode gebaseerd, beeld van de ontwikkeling van de witte vlek te krijgen. Dit mede omdat de uitkomsten van dit CBS-onderzoek, vanwege de gebruikte onderzoeksmethodiek die wezenlijk afwijkt van de bij eerder onderzoek gebruikte methodiek, niet vergelijkbaar zijn met die uit eerder onderzoek.

Het onderzoek van het CBS en uw reactie daarop geven de Stichting van de Arbeid reden tot het maken van enkele opmerkingen.

De Stichting van de Arbeid heeft begrip voor de keuze van een onderzoeksmethodiek die gebaseerd is op het gebruik van bestaande gegevens in plaats van de enquêtemethode zoals deze in eerdere onderzoeken is gebruikt. Zij wijst er echter op dat de gekozen methodiek een aantal problemen kent die aanleiding kunnen geven voor een vertekening in de omvang van de witte vlek. Daarnaast geeft de gekozen methode wel inzicht in de omvang en lokalisering van de witte vlek, maar biedt geen inzicht in de aard van de witte vlek waardoor deze zou kunnen worden verklaard.

Een vertekening in de omvang van de witte vlek kan zich voordoen doordat in het onderzoek (kleine) pensioenregelingen zonder of met een (zeer) kleine werknemersbijdrage niet worden opgemerkt en doordat het onderzoek alleen betrekking heeft op werknemers met een fiscaal jaarloon van ten minste het wettelijk minimumloon. Naar verwachting zal de omvang van deze vertekening echter beperkt zijn.

Meer bezwaarlijk vindt de Stichting van de Arbeid dat het onderzoek geen inzicht biedt in de aard van de witte vlek, waardoor een substantieel deel van de witte vlek onverklaard blijft. Dit kan als volgt worden toegelicht.

Van de witte vlek, zo blijkt uit de cijfers, komt 23% op het conto van de witte werkgever. Dit is in lijn met onderzoek uit 1985 en 1996, terwijl het aandeel witte werkgevers binnen het totaal van werkgevers, spoort met onderzoek uit 2001. Witte werkgevers blijken daarbij met name voor te komen in de commerciële dienstverlening en bij kleine bedrijven. Eerder onderzoek liet, aanvullend, zien dat oververtegenwoordiging zich ook voordoet bij jonge bedrijven en bij bedrijven die niet onder een cao vallen. Het huidige onderzoek geeft geen informatie over deze laatste gegevens.

Het CBS-onderzoek laat daarnaast zien dat 66% van de witte vlek bestaat uit werknemers die niet deelnemen aan de pensioenregeling van hun werkgever. Dit percentage wekt verbazing, juist omdat het overeenstemt met het resultaat van eerder onderzoek.

In het eerdere onderzoek wordt de witte vlek vooral veroorzaakt door uitsluitingen die te maken hebben met wachttijden, laag loon, lage leeftijd, weinig uren, tijdelijk dienstverband en nationaliteit. In de afgelopen periode zijn de toetredingseisen en uitsluitingsgronden door sociale partners en wet- en regelgeving geminimaliseerd. Pensioenovereenkomsten moeten voldoen aan het aspect van gelijke behandeling naar geslacht, omvang van de arbeidsduur (deeltijd/voltdag; vanaf 1997), aard van de arbeidsovereenkomst (voor bepaalde of onbepaalde tijd; vanaf 2001), alsmede naar leeftijd (vanaf 2003). Daarnaast zijn drempel- en wachttijden van langer dan twee maanden met de inwerking-treding van de Pensioenwet verboden. In uw reactie wijst u erop dat deze veranderingen in principe een drukkend effect hebben op het aantal witte werknemers.

Eerder heeft de SER via onderzoek laten zien dat al in 2001 de toetredingsdrempels aanmerkelijk waren verlaagd en de uitsluitingsgronden waren verminderd ten opzichte van 1996.

Verwacht had dan ook mogen worden dat de witte vlek kleiner zou zijn geworden. Het onderzoek biedt echter geen aanknopingspunten voor een antwoord op de vraag waarom

de witte vlek niet kleiner is geworden, omdat het onderzoek geen antwoord geeft op de vraag waarom werknemers niet deelnemen aan de pensioenregeling van de werkgever.

Ook andere uitkomsten roepen vragen op. Uit het onderzoek blijkt dat bij de hoger betaalden de witte vlek bij werkgevers met een pensioenregeling relatief groter is dan bij witte werkgevers en dat de witte vlek bij werkgevers met een pensioenregeling relatief groot is bij grote bedrijven. Ook deze uitkomsten wijken af van de verwachting en ook hier biedt het onderzoek geen aanknopingspunten voor een verklaring.

In de eerdere onderzoeken naar de witte vlek op pensioengebied uit 1985 en 1996¹ is nadrukkelijk bezien waarom iemand niet deelnam aan de pensioenregeling van de werkgever. Uitsluiting kon bijvoorbeeld op basis van geslacht en burgerlijke staat (1985), leeftijd (te jong), tijdelijke arbeid, niet wensen deel te nemen en behoren tot een bepaald deel van het personeel (1985 en 1996). Daarmee boden deze onderzoeken niet alleen inzicht in de omvang en lokalisering van de witte vlek, maar ook in de aard van de witte vlek.

Daarbij is in deze onderzoeken ook gekeken naar de ‘kern van de witte vlek’: die werknemers waarvan het ‘maatschappelijk ongewenst’ is als ze geen pensioenvoorziening hebben. Deze kern was aangrijpingspunt voor beleid van zowel de sociale partners als de overheid. Daarbij zij aangetekend dat de redenen om tot de kern van de witte vlek gerekend te worden in de loop van de tijd zijn veranderd.

Het huidige onderzoek geeft echter geen inzicht in het waarom van het deel uitmaken van de witte vlek of de kern van de witte vlek omdat in het CBS-onderzoek, met uitzondering van de witte werkgever, de oorzaak van de witte vlek geen onderwerp van onderzoek is.

In uw reactie geeft u aan het wenselijk te vinden dat het CBS voorlopig jaarlijks rapporteert over de omvang van de witte vlek en daarna eens in de vier jaar. Omdat de gebruikte onderzoeksopzet hetzelfde is, wordt daardoor een vergelijking van de ontwikkeling van de omvang in de tijd mogelijk en kan bezien worden of de Pensioenwet invloed heeft op de witte vlek.

De Stichting van de Arbeid onderschrijft het belang van inzicht in de ontwikkeling van de omvang van de witte vlek. Zij wijst er echter op dat eerdere onderzoeken niet alleen gericht waren op de omvang van de witte vlek, maar nadrukkelijk ook op de redenen waarom werknemers tot de witte vlek behoorden. Deze redenen waren dan aangrijpingspunten voor beleid om de witte vlek te verkleinen.

Het huidige CBS-onderzoek meet de omvang maar geeft, zoals gezegd, afgezien van de witte werkgever geen redenen waarom werknemers deel uitmaken van de witte vlek. Dit

---

¹ Deze eerdere onderzoeken naar de witte vlek op pensioengebied betreffen:

- Research voor Beleid (1997) *Witte vlekken op pensioengebied, Stand van zaken 1996 en vergelijking met 1985*.
- SER/Pensioencommissie (2002) *Rapport Witte vlekken op pensioengebied, quick scan 2001*.

betekent dat van een substantieel deel van de witte vlek de oorzaak van het tot de witte vlek behoren niet bekend is. Daarmee kan het onderzoek naar het oordeel van de Stichting van de Arbeid geen basis zijn voor beleidsmatige uitspraken over de witte vlek en ook niet de basis vormen voor beleid gericht op het verkleinen van de witte vlek.

Voor de eerder genoemde verrassende uitkomsten kunnen wellicht plausibele verklaringen worden aangedragen, maar deze blijven speculatief en zijn daarom minder geschikt om als aangrijpingspunt te dienen voor beleid om de witte vlek te verkleinen.

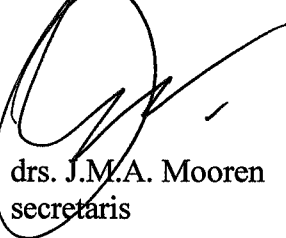
De Stichting van de Arbeid stelt daarom voor om op basis van het CBS-onderzoek aanvullend onderzoek te (laten) verrichten dat met name informatie oplevert over de reden van het niet (kunnen) deelnemen aan de door de werkgever aangeboden pensioenregeling.

Deze informatie kan vervolgens wel de basis vormen voor gerichte maatregelen om dit deel van de witte vlek te verkleinen.

De Stichting van de Arbeid hecht grote waarde aan het verkleinen van de witte vlek en in het bijzonder aan het verkleinen van de kern van de witte vlek. Juist daarom bepleit zij aanvullend onderzoek. Aan de opzet en uitvoering van dat onderzoek wil de Stichting graag een bijdrage leveren.

Hoogachtend,

STICHTING VAN DE ARBEID

drs. J.M.A. Mooren
secretaris